

Ένα αρχοντικό που χτίστηκε τον προηγούμενο αιώνα στην άλλοτε ακμάζουσα Συνοικία των Εξοχών, απέκτησε εδώ και 10 χρόνια την παλιά του αίγλη και γέμισε νεανικές φωνές, όπως θα ήθελαν οι πρώτοι ένοικοί του.

Στην οδό Σπάρτης 9 το αρχοντικό Σαπόρτα ανακαινίστηκε εκ βάθρων και από το 2016 φιλοξενεί το Κέντρο Υποστήριξης Νέων της οργάνωσης ΑΡΞΙΣ.

Η ιστορία του διώροφου αρχοντικού, με τα εξαιρετικής τεχνοτροπίας διακοσμητικά στοιχεία εξωτερικά και τις πολύχρωμες νωπογραφίες με φυτικό διάκοσμο στο εσωτερικό, ανάγεται στις αρχές του προηγούμενου αιώνα.

Στα 1911 χτίστηκε από την οικογένεια του Ιωσήφ Σαπόρτα μια μεγάλη βίλα, ανάμεσα σε άλλες, εξίσου εντυπωσιακές που ανήκαν σε εύπορες οικογένειες. Άλλωστε η Συνοικία των Εξοχών φημιζόταν τότε για τα καλαίσθητα σπίτια με τα μεγάλα δωμάτια και τις βεράντες που έβλεπαν στη θάλασσα. Στις αυλές υπήρχαν πανύψηλα δέντρα και στα υπόγεια η διαρρύθμιση προέβλεπε τα δωμάτια των υπηρετών και υπηρετριών που βοηθούσαν στις δουλειές. Όμως οι εβραϊκής καταγωγής Σαπόρτα δεν έμειναν για πολύ στο σπίτι αυτό. Άγνωστο γιατί πούλησαν τη βίλα γύρω στο 1920 στους Πελοσώφ. Οι Πελοσώφ είχαν καταγωγή από την Ισπανία και εκεί επέστρεψαν κάποια χρόνια αργότερα, χωρίς να υπάρχουν σήμερα απόγονοί τους στη Θεσσαλονίκη.

Στην πόλη οι Πελοσώφ απέκτησαν μεγάλη περιουσία και εκτός από το αρχοντικό Σαπόρτα, είχαν επίσης στην ιδιοκτησία τους τα καταστήματα στη στοά που φέρει το όνομά τους στην οδό Τσιμισκή 22. Η στοά με τα καταστήματα χτίστηκε το 1924 σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ξενοφώντα Παιονίδη και ήταν εμπορική, ενώ εκτός των Πελοσώφ είχαν εκεί ιδιοκτησίες και οι οικογένειες Αμαρίλιο και Πάρδο. Μέχρι τον πόλεμο στεγαζόταν στη στοά Πολοσώφ το ταχυδρομείο, αλλά μετά τον βομβαρδισμό του 1941 ο χώρος εκκενώθηκε. Στη συνέχεια στέγασε για ένα μικρό διάστημα συμμαχικά στρατεύματα και συγκεκριμένα την Ινδική μονάδα, αλλά μετά τον φονικό σεισμό του 1978 παρέμεινε άδεια, με εξαίρεση τα καταστήματα του ισογείου και κάποια λίγα γραφεία στον όροφο, ενώ σήμερα ανήκει μεταξύ άλλων στον πρόεδρο της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης και του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδας, καθώς και αντιπρόεδρο του Παγκόσμιου Εβραϊκού Συμβουλίου, Δαβίδ Σαλιέλ.

Στο αρχοντικό Σαπόρτα ο αρχιτέκτονας παραμένει άγνωστος, θεωρείται ωστόσο βέβαιο πως ήταν κάποιος από εκείνους που σχεδίασαν και άλλα αρχοντικά στη Συνοικία των Εξοχών, όπως ο Ξενοφών Παιονίδης και οι Ιταλοί Πιέτρο Αριγκόνι και Βιταλιάνο Ποζέλι.

Αργότερα το κτήριο γνώρισε νέους ιδιοκτήτες, οι οποίοι και έκαναν μετασκευές. Η μουσουλμανική οικογένεια που το πήρε κατασκεύασε ένα σαχινσί -μια προεξοχή στηριγμένη σε ξύλινα δοκάρια, χαρακτηριστικό της οικοδομής σε πολλές βαλκανικές χώρες- ενώ έκλεισε τον εξώστη και τον φεγγίτη πάνω από την κεντρική πρόσοψη. Στόχος αυτών των αλλαγών ήταν η προστασία της ιδιωτικότητας, καθώς οι γυναίκες του σπιτιού μπορούσαν να παρακολουθούν την κίνηση στον δρόμο, αλλά οι ίδιες ήταν αθέατες από τους περαστικούς.

Τα χρόνια περνούσαν και το αρχοντικό διατηρούσε την αίγλη του, αλλά και το αρχικό του όνομα «Σαπόρτα», ακόμη και σήμερα έτσι είναι γνωστό. Στα 1987 χαρακτηρίστηκε ως έργο τέχνης, αλλά είχε ήδη αλλάξει ιδιοκτήτες και ήταν τότε στην

κατοχή των Β. Ραφτόπουλου και Κ. Βιδάλη. Το κτήριο δεν χρησιμοποιούνταν και ο χρόνος πέρασε αμείλικτος από πάνω του. Οι τοίχοι, η αυλή, τα εξαιρετικά διακοσμητικά, όλα άρχισαν να ρημάζουν, ενώ λόγω των αλλοιώσεων αποχαρκτηρίστηκε από έργο τέχνης το 1992. Στα ενδιάμεσα χέρια οι ιδιοκτήτες άλλαζαν, αλλά το αρχοντικό Σαπόρτα παρέμενε αφημένο στην τύχη του μέχρι που το 1996 συναντάται ως ιδιοκτησία του Χαρίσειου Γηροκομείου και των Κ. Γεωργιάδη-Κ.Ραφτόπουλου και χαρακτηρίζεται ως διατηρητέο κι από το 2016 μετά από μεγάλη ανακαίνιση στεγάζει το Κέντρο Υποστήριξης Νέων-ΑΡΣΙΣ.

Το ένδοξο παρελθόν του είναι σήμερα εμφανές στους τοίχους όπου υπάρχουν εξαιρετικές νωπογραφίες με φυτικό διάκοσμο, αλλά και στο ιδιαίτερο ταβάνι, χρωματισμένο με γήινα χρώματα και διακοσμημένο με άνθη. Διατηρήθηκε επίσης το ξύλινο κλιμακοστάσιο, η ξύλινη πόρτα εισόδου και η ξύλινη σκάλα.

Αρχιτεκτονικά το κτήριο ανήκει στο ρεύμα του εκλεκτισμού, ενώ διαθέτει και στοιχεία του νεοκλασικισμού και αποτελεί αδιάψευστη μαρτυρία της ιστορικής συνέχειας της πόλης. Ο γλυπτός διάκοσμος στις εξωτερικές του όψεις αντανakλά το κύρος των αρχικών, αλλά και των μετέπειτα ιδιοκτητών του.

Λόγω της χρήσης του ως Κέντρο Υποστήριξης Νέων-ΑΡΣΙΣ και της φιλοξενίας παιδιών και νέων, ο εσωτερικός χώρος έχει διαμορφωθεί κατάλληλα, διατηρήθηκαν ωστόσο τμήματα από τις νωπογραφίες που στην αρχική τους χρήση, σίγουρα θα κάλυπταν μεγαλύτερη έκταση του τοίχου.

Οι πληροφορίες για την ιστορία του αρχοντικού Σαπόρτα δεν είναι πολλές, ακόμη λιγότερες είναι για την ίδια την οικογένεια. Οι ρίζες της ξεκινούν από τη Θεσσαλονίκη, στην πορεία ωστόσο κάποια μέλη χάθηκαν στο Ολοκαύτωμα, άλλοι έφυγαν προς το Ισραήλ, κάποιοι εντοπίζονται στην Καζαμπλάνκα και το επίθετο αυτό συναντάται ως σήμερα στην πόλη.

Έστω και λίγο πάντως το αρχοντικό θα γνώρισε λαμπρές ημέρες με τους Σαπόρτα. Στο ισόγειο και στον πρώτο όροφο θα ακούστηκαν γέλια, φωνές και τραγούδια, στις σκάλες θα ανέβηκαν εύποροι επιχειρηματίες της Θεσσαλονίκης. Ο Ιωσήφ Σαπόρτα με συγγενείς και φίλους θα πέρασε ξέγνοιαστες στιγμές, ίσως μάλιστα να έκλεισε κάποια σημαντική επιχειρηματική συμφωνία ή ακόμη και να συζήτησε τις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις της Ελλάδας και της Ευρώπης. Ποιος ξέρει; Η ιστορία έχει τη συνήθεια να μην τελειώνει και πάντα να υπάρχουν πτυχές της που ξεφεύγουν κι από τον πιο σχολαστικό μελετητή της....

**Οι φωτογραφίες παραχωρήθηκαν από το Κέντρο Υποστήριξη Νέων-ΑΡΣΙΣ*

ΠΗΓΗ: VORIA.GR, 04/05/2025, της Μαρίας Ριτζαλέου